

A KISEBBSÉGI ÉLET AJÁNDÉKAI

A címet egyaránt lehet merész kihívásnak és gerinctelen megalkuvásnak is tekinteni.

Én életlátó, győzelmes kiáltásként, biztatásul és ítéletképpen írtam ide.

Arról mindennap sokat hallunk, hogy a kisebbségi élet átok, terhes nyomorúság és halálba vivő lejtő a magyar nemzet életében. A kisebbségi magyarságról beszélni egyet jelent egy csomó igazságtalanság, erőszakos beavatkozás felemlegetésével. Ezek a megállapítások teljesen igazak. A kisebbségi sors tényleg jelentheti egy nép szétszóródását, szétszakadását, elpusztulását, végül halálát. De éppen akkor fogja a kisebbségi sors ezt a nagyszerű halált jelenteni, ha maga a kisebbségi sorba jutott nép nem lát mást, csak halált, ha nem tudja azokat az erőket kitermelni, amelyek meg tarthatják új körülményei között.

A kisebbség magyarság sorsa azon fordul meg, hogy a Halál vagy az Élet tükrében ismeri-e fel magát, sorsát és rendeltetését.

Én merem mondani, hogy a magyar fa kisebbségi sorsra rendelt ágai gazdag, érett gyümölcsöktől terhesek.

Az igaz, ezekről a gyümölcsökről beszélni nem a leghálásabb feladat. Azt mondják, megalkuvó, rossz magyar az, aki még ott is életet, igézetes jövendőt, szabad életlehetőségeket lát, ahol hivatalosan csak gyászolni és sírni szabad.

Ám ítéljen ki-ki a maga hite szerint. Az én hitem ez: nálunknál nagyobb hatalmak kényszerű erővel ránk hozták ezt a sorsot. Ez a kisebbségi sors ránk jött, benne élünk, miért haljunk meg alatta, miért lássuk csak elnyelés-sel fenyegető rémeit, mikor életmegtartó ajándékai is vannak. Legyünk boldok, és ne fogadjuk el az élet kárpoztlásait, amelyekkel életünk sok fájó sebére akar orvosságot adni? Miért ne lássunk ott is életet, ahol más csak halálszagot érez? A sokat szenvedett kisebbségi magyarság megérdemli, hogy felfedezze azokat az igazgyöngyöket, amelyeket fájdalmaktól marcangolt kagylóteste termelt ki minden magyarnak és az egész világnak örömére.

Sőt, megfordítom a sort, és azt mondom: öngyilkos, vak az a magyar, saját vérére temető halálvitéz, aki nem látja meg azokat az ajándékokat, amelyeket a kisebbségi sors termelt nemcsak a kisebbségi sorban élő, de az összmagyarság javára is. Ezekért az ajándékokért milliókra menő magyar életek szenvednek, ne féljünk azoktól a falat kenyerektől, amelyekért megdolgoztunk.

A kisebbségi sors mérlegének egyik serpenyőjében a Halál, a másikban az Élet táncol. A kisebbségi sors több Halál és több Élet. A több Halált a még több Élet legyőzi.

1. A világon – ha sok országba van is szétszakítva és széjjelszórva – csak egy magyarság létezik. Van egy emberfajta, amelyiknek millió és millió

egyedét valami megfoghatatlan hatalom arra kényszeríti, hogy akkor is magyarnak vallja magát, ha abból kára származik. Közös sors, közös hivatás, közös lélek tart össze milliókat ebben az igében: magyar vagyok. Akik igazán vallják ezt az ígét, akik a magyar fajnak igazán tagjai, nem tudják, hogy miért, csak vallják, mert vallaniuk kell. Ez a múltjában egy gyökerű, nyelvében azonos, kultúrájában egységes belső törvényeken felépülő magyar faj egy nemzetté, lelki közösséggé épül az önmagában felismert belső és nálánál magasabb egyetemes szellemi törvények egymással kiegyensúlyozott tiszteletben tartása által.

Az egy magyar faj több országban él, és a legkülönbözőbb belső és külső meghatározottságokkal szemben kell magát állítania, hogy egységes lelkét, sorsát, rendeltetését meg tudja őrizni. A mai magyar élet egyik legnagyobb veszélye éppen az, hogy végtelen változatú hatássornak lévén kiteve, egysége forog kockán.

Az egységbontó tényezők között a leghatalmasabbak azok, amelyeket a kisebbségi élet fogalma zár egybe. A kisebbségi sors egy csomó magyart kivont a magyar állam keretéből, elzárt az egyetemes magyar kultúrával való teljesen szabad együttéléstől. A kisebbségi magyarok fokozott mértékben kerültek más faj hatása alá.

Ez a szétszakítottság adott valóság. Hogy lehet ilyen súlyosan meghatározó tények mellett a magyar egységet mégis megőrizni?

Amilyen mértékben veszedelmes dolog az egységbomlásnak valóban fentforgó veszedelmét fel nem ismerni, éppen olyan veszedelmes életkockázat az egység új útjainak meglátásától való elzárkózás. Ne engedjük elhítni magunkkal, hogy a magyarság faji egysége, sorsközössége a politikai egység megbomlásával, a nemzeti kulturális kapcsolatok részleges megbénulásával szertemállott. Többségi és kisebbségi magyaroknak a magyar élet egész mezőjét állandó, világosan látó tekintet alatt kell hordozniuk. Igazi elszakadásunk oka abban fog rejleni, hogy az egymástól elszakított magyarság maga hanyagolja el egymás igazi megismerését. Az anyaország népe pl. óriási mértékben félre van vezetve a kisebbségi sorban élő magyarokat illetően. Csak arra van a szeme beállítva, hogy halált lásson a kisebbségi sorban élő magyarok életében. Ha a sorsbeli és lelki magyar egység valójában féltett kincsünk, akkor az egész magyar testnek öntudatosan figyelnie kell azokra a gyümölcsökre, amelyeket a kisebbségi magyar élet termelt az egész magyarság táplálására.

A magyarságnak folyó, eleven, mindig új, az érkező hatásokra rugalmasan reagáló fiatal életként kell tova hömpölyögnie. Ha valóban hiszünk a magyar jelenben és jövőben, s magyarságunk nemcsak olyan-ilyen tegnapot és dicstelen múlt jelent számunkra, akkor többségi és kisebbségi magyar életünkbe nem szűnünk meg belekapcsolni mindazokat az életerőket, amelyeket bennünk termelt ki az Élet. Önmagunk fölé kell emelkednünk, hogy igazi önmagunkká tudjunk felszabadulni. Felszabadult igazi Életünk tükrében gyökeres revízió alá kell vennünk magunkat.

Ezzel az életgyakorlattal *a magyar egység új útját* is megtaláljuk.

A világháború előtti magyarság legfontosabb magyar magatartása a *politika* volt. A magyar építők féltő szeme a *magyar nemzet* és *magyar állam* épületén csüngött. Épült a magyar nemzeti állam, de amilyen erejű akciót fektetett bele az ország, ugyanolyan erejű reakcióval csapódtak ki idegen fajú polgárai az ország határokön kívül élő fajtestvéreik felé. Amíg külső szellemi és más tényezők segítségével mindenkit magyarrá akartunk tenni, elsősorban saját magunkról feledkeztünk meg. Voltak lelkesedő magyarok, lélekemelő hazafias ünnepélyek, de az igazi *magyar lélek* vajmi kevés táplálékot és élethez szükséges levegőt kapott. Az államkereteken belül az ősi lelki magyar élet elsorvadt. Az volt a hit, hogy az államgépezet, a faj legkülsőbb megnyilatkozása a legfontosabb. Ha a külső keret, az állam erős, akkor a tartalom is megmarad és erősödik. A világháború elég világosan megmutatta, hogy a gép nem volt jó, amikor hatalmasabb gépekkel akadt össze, szerteomlott.

A kisebbségi magyarság nemcsak hogy kiszakadt a magyar állam testéből, sőt átszakadt egy más faj által vezetett új ország testébe, s lám, mégis él, mert *ébredzik* a lelke, és keresi az utat, amely más állam keretein belül is lehetségessé teszi számára a magyarnak maradáást, a sors- és lélekközösség felismerését. Elismerem, hogy egy faj számára az önálló, saját maga által kormányzott országban való élet a legteljesebb külső lehetőség a fejlődésre, de a kisebbségi magyar sors azt az örvendetes ténytet hozza az egész magyarság elé, hogy a magyar lélekben olyan őserők szunnyadtak, amelyek felébredése által, még idegen országban is, meg tud maradni, és egzisztenciáját biztosítani tudja. Ha az ösztönös, ősi magyar lélek, a nemzeti és állami élet egyetlen igazoló és kitermelő tényete felébred, benne mint gyökérben benne él és megmarad mindaz, ami életté bomolhat belőle. A gyökérben az egész fa megmarad, újra kihajt, és erőre kap, de ha a gyökér elpusztul, bizony elvész az egész fa, hiába hazudnak rá életet és nem létező gyümölcsöket. A kisebbségi magyar élet első nagy ajándéka erre a gyökérre való ráébredés, a magyar élet gyökereihez, őstényeihez való visszateljesedés. A külső politikai egység helyét a magyar ősalapokban való egységnek, a faji és lelki egységnek kell elfoglalnia. Ma az az igazi magyar, ki egész világát revideálja, és nem fél visszamenni sorsa gyökereihez. Az igazi mai magyar építők a mélybe, a gyökerekre, a magyar élet ősalapjaira néznek. Keresik a magyar faj sajátos jegyeit, értékeit, bajait. Ebben a keresésben és megtalálásban kell minden magyarnak egynek lennie.

A politikai magyar egység szétszakadt. Helyébe a *lelki* magyar egységet kell megteremteni. Ez az egység örökkévalóbb, mélyebb, öncélúbb, tisztább, tehát életteljesebb, mint a külső politikai egység. Akkor is rá kellett volna erre eszmélnie a magyarságnak, ha Trianon nem adja meg a súlyos leckét. Hogy megadta, százszor inkább. Nem mondom, hogy nem lenne egy nép élete sikeresebb, ha ezt a belső frontot, belső egységet egy külső politikai front is védné, de a belső front és egység építése mindennél fontosabb, hisz éppen ennek hiánya zökkenetette a magyar államot a szétszakadásba. Az idő a lélek által összetartott kisebbségi magyarságon át minden

magyart a rendeltetés lelki egységének kiépítésére szólít fel. Ez a lelki egység nem jelenti azt, hogy ne legyenek különböző világnézeti árnyalatai a magyar szellemi életnek, hanem azt, hogy a sajátos magyar értékeket keressük fel, állítsuk magunk és mások elé. Valakinek az értékét ne világnézete mineműségével, hanem azzal a szolgálattal mérjük, mellyel magyar faja nemzeté építésének terheit vállalta.

A magyarság életerős egysége önmaga felfedezése, sajátos, minden területen azonos belső élettörvényeinek meglátása által minden külső politikai egységnél maradandóbban megvalósítható. Minden magyar legyen magamaga: igazi élő magyar, hogy így a világ minden magyarjának élete élő egység tudjon lenni.

2. Az élő egység megteremtése csak a magyar élet gyökereibe való visszanyerés által valósítható meg. Az egységkeresés mellett más tényezők is sodorják az összmagyarságot a magyar élet ős tényei felé. Ma Magyarországon lenni magyarnak annyi előnyt jelent, hogy még az ország nem magyar fajú lakói is magyarok szeretnének lenni. A kisebbségi sorban a helyzet éppen ellenkező, egyénileg sebhordozást és hátramaradást jelent a magyar mivolt. Lényegileg melyik tisztább, ösztönösebb, élettelejesebb magyarság: az-e amelyik előnyt, haladást biztosít, vagy az, amelyik szüntelenül akadályoz az egyéni érvényesülés közben? Könnyű a válasz: a kisebbségi magyar magyarabb magyar, mert ha vállalta sorsát, áldozott érte. A kisebbségi élet, ha meg is fosztotta a magyarság egy tekintélyes hányadát a magyar állami és nemzeti élet erőitől, óriási mértékben lett ébresztője a magyar faji tudatnak, erősítője a magyar sorsközösségnek. A nemzeti és állami élet gyökere pedig a faji élet. A fajban mint gyökerében benne van az egész magyar fa élete. A kisebbségi magyarság felfedezése óriási jelentőséggel bír az egész magyarság életére nézve. Sürgeti annak megvizsgálását, mennyire vagyok előny- vagy érdekmagyar, és mennyiben megtántoríthatatlan, áldozatot hozó, öncélú magyar.

A külsőies magyarkodás helyébe az élettelejes, belső magyarságnak kell lépnie.

Minden faj és nemzet életében óriási jelentősége van a sajátos jelleget kifejező szimbólumoknak. A nemzeti érzés és öntudat önmaga azonosságának biztosítására és továbbnövelésére Önmagából saját maga lényegét kifejező szimbólumokat termel ki. Ezek a szimbólumok, mint tükrök, állandóan önmagukra figyelmeztetik a népeket. A budapesti iskolás fiú felé a postai küldeményekről magyar bélyeg mosolyog, a villanyos kocs oldalán „hazafias” felírásokat lát, iskolája kapuja felől magyar címer köszönt feléje, szabadon éneklő a magyar himnusz, gyakorolja a magyar nyelvet, látja a magyar politikai élet sok száz alkotását épületben, szoborban, intézményben, emberekben, szóban és írásban. Minden oldalról magyar szimbólumok veszik körül, figyelmeztetik magyarságára. Ennek a sok külső szimbólumnak megvan az a veszedelme, hogy szemlélője külsőleg nagyon is biztosított, hatalmasnak látja a magyarság sorsát, nagyon megszokja őket,

és nem keres mélyebb gyökereket, ősbib, életteljesebb szimbólumokat. A kisebbségi magyarságnak nagyon kevés külső magyar szimbóluma maradt. Politikai életében alig néhány szimbólum áll előtte: a magyar politikai pártok és a magyar politikai lapok. A kisebbségi magyarság előtt a nemzeti kultúra, a nemzeti nyelv sokkal jelentősebb és életteljesebb szimbólum, mint a többségi magyarság előtt. Egy erdélyi magyar dalosversenynek hódítóbb jelentősége van, mint akármelyik budapesti dalosversenynek. Erdély jobban szereti, szélesebb rétegben szívja fel a magyar irodalom gyümölcseit, mint az Alföld. A nyelv ma nekünk „végső menedékünk”, igaza van Széchenyinek: nyelvében él a nemzet. A kisebbségi magyarság magamaga fajiságát bontja ki maga felé védelmező szimbólumként.

A kisebbségi magyarság élete nagy figyelmeztetés az egész magyar nemzet számára: nem lehet a külső anyagiasított szimbólumok mellett megmaradni, ezek túlságos hangsúlyozása éppen ellenkező eredménnyel járhat, a figyelmet eltereli a mélyebb, életerősebb, termékenyítőbb szimbólumoktól. A kisebbségi magyarság nagy veszedelme viszont az lehet, hogy nem tud a megengedett és tiszteletben tartott törvényes keretek között olyan hódító erejű szellemi szimbólumokat emelni maga fölé, amelyek ellensúlyozni tudják más fajok szimbólumainak sugalló erejét.

3. A kisebbségi magyarság arcának legszembeötlőbb elváltozásaként a *demokratikusabb szellem* jelentkezett. Ez a demokrácia nem a nép uralmát, hanem a szervezettebb egymásrataltságot, a társadalmi korlátok háttérbe szorítását, a különböző osztályok egymásért való összefogását, a kisebbségi magyarok egymásért való munkaközösségét jelenti. Egyszóval: egészségesebb, termékenyebb, igazibb magyarságot. Érdeemes megfigyelni, hogy milyen tényezők hatására kellett ennek a demokratikusabb szellemnek kialakulnia. A tényezők megmutatják, hogy ennek az átalakulásnak természet-szerűleg kellett bekövetkeznie.

Erdélyben a születési, vagyoni és hivatali magyar arisztokrácia, ha nem is semmisült meg teljesen, de hatásában nagyon a minimum felé süllyed. Ennek a hatáselvesztésnek több oka volt. Az új körülmények az arisztokratáknak nem nagyon kedveztek. A földbirtokreform alaposan megnyirbálta a birtokokat, az ország vezetése más faj arisztokratái kezébe került. A magyar tőke nagyrészt elveszítette önállóságát a román tőke aktivitásával szemben. Politikailag a felső tízezer számára jelentett a kisebbségi sors a legkedvezőtlenebb klímát. A vezető állások természet-szerűleg mentek át más faj egyedeinek kezébe.

Ilyen viszonyok között a magyar középosztály és a magyar kisemberek szerepe óriási mértékben megnövekedett. Alulról felnőtt értékesebb emberek kerültek felszínre.

A középosztály talán a legfelsőbb osztályokénál is súlyosabb válságba sodródott. A hivatalnok középosztály legalább egyharmada expatriált, másik egyharmada új foglalkozási (ipar, kereskedelem) ágat keresett, vagy nyugdíjba vonult, a többi úgy-ahogy folytatja régi munkakörét. Ebből a kö-

zéposztályból tizenöt évfolyam teljesen hiányzik. A 26–42 évesek között óriási űr tátong. Ezt az űrt a háború lőtte. Ideszámítanak a világháború de-rékhadához tartozó fiatal életek, a háború alatt tönkrement egzisztenciák, és 1918-tól 1925-ig magyar egyetemekre „menekült” ifjak ezrei. A régi magyar középosztály az államból élt, úgy, ahogy ez a középosztály Magyaror-szágon ma is él. Az állam többé nem fundamentum ez alatt a középosztály alatt. Létjoga és értelme a megmaradt és az újonnan felnövő fiatal magyar középosztálynak csak annyiban van és csak annyiban lesz, amennyiben szervesen egybe tud nőni a faj kézzel dolgozóival. Ez a törekvés a fiatal ki-sebbségi magyar generáció életében világosan látszik.

A középosztály megroppanása, a támogató magyar állam ölelő karjai-nak kényszerű visszahúzódása egyszerre megnövelte a magyar városi és falusi kézzel dolgozók jelentőségét. A városok jobb iparos-kereskedői, a fal-vak kisebb birtokosai, akiket az agrárreform nem sújtott, a jelentősebb tör-pebirtokosok egyszerre vezető szerephez jutottak. Alulról kellett pótolni a felül szenvedett veszteségeket.

Ezek mellett a belső elválások mellett külső tényezők is közrejátszo-tak abban, hogy a kisebbségi magyarságnak demokratizálnia kellett. Azok a fajok, amelyeknek impériuma alá került a kisebbségi magyarság, a magyarnál jóval demokratább életet élnek. Anakronizmus volna ilyen ál-lamberendezés mellett azt a szellemet képviselni tovább is, amely a demok-ráciával szemben Magyarországon sajnos ma talán jobban kísért, mint vala-ha.

Súlyos árat kellett fizetnie a magyarságnak azért, hogy ez a demokra-tább élet alakuljon ki a kisebbségi magyarság között. A veszteség nagy volt, de miért ne látnánk meg tövében az áldást is: a magyarság egymásért *szolgáló* munkaszervezeti összefogását és az igazi egyéni értékek és erők szabad felnövekvési lehetőségét. Kisebbségi sorban lehetetlen dolog a ma-gunk hasznának keresése, csak a kölcsönös szolgálatban nyer értelmet és létjogot minden magyar élet. Minden magyar értéket számon kell tartanunk, és nem engedhetjük, hogy ne érvényesüljön az igazi magyar tehet-ség. Ismétlem a szempontot: ezekre az ajándékokra az egész magyarság-nak mohó éhséggel kell magát rávetnie, határokon innen és határokon túl, demokratább szellem érvényesítését kívánja az élet. Nagyon vigyázzunk, ezen a ponton lehet a különbség a legélesebb a határok által szétválasztott magyarok között, itt lehetünk mi az okai élesen szétválasztó, egységbontó gátak felemelkedésének.

4. Az államok nagy versenyének idejét éljük. Talán soha nem fáradoztak az országok annyira azon, mint ma, hogy magukat más országokkal szem-ben megerősítsék. Az államok versenyében a *fajok* versenyéről a tekintet el-terelődik. Minden gondolkodó fej világosan látja annak előjelét, hogy ilyen vagy olyan formában el kell jönnie annak az időnek, amikor az országhatá-rok elhalványodásával megalakul a világállam, vagy legalábbis az európai államok konföderációja. Az egyetemes élet követeli ezt az egyetemesedő

folyamatot. A mai kor egyetlen válsága sem oldható meg másképpen, csak ilyen egyetemes keretek között. Ebben az egyetemes keretben viszont a fajok nagy biológiai és szellemi versenye fog elkövetkezni, a fajok egyéneinek fegyver nélküli erőmérkőzése.

Míg a többségi magyarság mint *állam* erősíti magát, s mint állam méri össze magát más államokkal, addig a kisebbségi magyarság mint faj mérkőzik más fajokkal; azt mondhatjuk: amott szervezet mérkőzik szervezettel, emitt élet élettel. A kisebbségi magyarság esetében a verseny a biológiai és szellemi síkban folyik. Ez a verseny nagyobb *önerő*-összeszedést, fokozottabb öntudatosodást, önmegerősödést jelent. A kisebbségi magyarok *egyéni* versenyt vívnak, tehát egyénileg erősödnek meg. A többségi magyarság egyes egyedei helyett az egyéneket összefogó és képviselő államhatalom áll a porondon, az ellenfél sem áll szemtől szemben a maga egyéneiben, azt is egy szervezet helyettesíti. Így ez a verseny nem jelent akkora belső erőösszeszedést, egyenkénti gyarapodást, mint amekkorát a kisebbségi magyarság életében. Azt mondhatjuk, hogy a kisebbségi magyarság már a jövő fegyvertelen biológiai és szellemi háborúját vívja. Míg a többi népek már-már anakronizmussá váló régi fegyvereket kovácsolnak a jövő háborúra, addig az igazi háborúra a kisebbségi népek készülnek. Ezt a látást az egész magyarságnak magába kell szívnia, és a kénytelen-kelletlen külső megerősödés folyamán minden figyelmet erre a készülődésre kell fordítania. Csak annak a fajnak lesz jövője, amelyik a maga biológiai alkatában és minden irányú szellemi életében leginkább magamaga tud lenni.

A kisebbségi magyarság az összmagyarság körül élő, tehát az összmagyarságra nézve fenyegető más fajokkal együtt élve világosan ismeri a magyarság közvetlen ellenfeleit. A többségi magyarság éppen államhatalmi törekvéseiből kifolyólag inkább a nagy országok kultúrájának tükrében nézi meg önmagát. A körülötte élő, életét elsősorban fenyegető népeket alaposan lekicsinyli és legőgöli. Ez pedig a legveszedelmesebb taktika a világon. Mi az együttélés által kénytelenek vagyunk a közöttünk élő más fajok reális erőviszonyait, kulturális értékeit megismerni és tisztelni. Látszólag ez a rossz, valójában ez a jó politika. Együttélvén a közöttünk élő népekkel, ha van élet bennünk, a biológia nagy törvénye szerint éppen azok az erők termelődnek ki bennünk, amelyek az adott környezetben folyó versenyben tesznek ellenállókká és erősekké. Ezekről az ajándékoktól éppen a maga módja szerinti állami megerősödése fosztja meg a többségi magyarságot. De ha valljuk a magyarság biológiai és szellemi egységét, akkor ezeket a szempontokat az egész magyarság javára érvényesítenünk kell.

5. A kisebbségi sors újabb ajándéka az *egész magyar élet elfogulatlan szemléletének lehetősége*. A kisebbségi magyar élet tornyaiból az egyetemes magyar élet bármely megnyilatkozása őszintebben, öncélúbban, tisztábban, következőképpen életteljesebben ítéltető meg, mint az anyaország bármely pontjáról. A kisebbségi magyar élet érdek nélküli, szabad magyar élet. A többségi sorban élő magyar látókat ezer érdek, ezer összeköttetés,

ezer egyéni érvényesülés, gátlás akadályozza meg a tisztánlátásban és az őszinte szólásban. A többségi magyarság igazi életproblémáit, létének gyökérvkérdéseit soha sem fogja olyan világosan látni, mint a kisebbségi magyarság, mert a maga fölött hatalmas kolosszussá nőtt államgépezet építése minden energiáját felemészti. Azért van szükség az összmagyarság politikai vonatkozásoktól mentes biológiai és szellemi egységének építésére, hogy a többségi magyarság igazi életkérdéseit a kisebbségi magyarság sorsában lássa meg, és vegye revízió alá. Már az alig tízéves kisebbségi sors is megmutatta, hogy nagyjában éppen a kisebbségi magyar sorsban, vagy ezzel a sorssal szoros kapcsolatban álló magyar látók voltak azok, akik a magyarság igazi életkérdéseire rámutattak. A kisebbségi magyar sors kellett ahhoz, hogy meg lehessen érteni a többségi magyarság csak kisebb rétegei által elismert magyar géniuszok (Ady, Szabó Dezső, Móricz Zsigmond) látásának horderejét és jelentőségét.

6. Érdekes dolog összehasonlítást tenni a kisebbségi és többségi magyar *egyházak élete* között. A kisebbségi sors külső elgyengülést, újabb tehervállást, de óriási belső, lelki megerősödést jelentett az egyházaknak. Súlyos anyagi veszteséget és megerőtletést jelentett az agrárreform, a régi alapok devalválódása, a hívek egyénenkénti leszegényedése, a százakra menő iskolák alapítása és államsegély nélküli fenntartása és az állammal szemben folytatott idegemészto küzdelem közepette való emberfeletti megvédelmezése. Csodálatos kegyelme volt az Istennek, hogy a kisebbségi egyházak vezetőinek mindjárt az összeomlás után azt a látást adta, hogy *lelkiekben* akar nem kárpótolni, hanem tetézetten megajándékozni. Akik az egyházak életének nemcsak felületes szemlélői, hanem együttélői, világosan látják, hogy hatalmas *lelki ébredések* indulnak meg a kisebbségi magyar élet egész területén. A külső fundamentumok szertemálása azért volt szükséges, hogy az örökkévaló fundamentum, Krisztus, annál világosabb legyen. A beléje gyökerezett életek nemcsak lelki meggazdagodást, hanem áldozatosabb életet, izzóbb lelkesedést, acélosabb akaratot, több iskolát, több pénzt is jelentettek a kisebbségi magyarság számára.

Míg a többségi magyar egyházak megengedhetik maguknak azt a tékozló luxust, hogy Isten még nagyobb dicsőségére egymással szemben felekezeti harcokat vezessenek le, addig a kisebbségi egyházak, ha nem is találták meg minden téren a szerves együttműködés útját, legalább kölcsönösen megtartják a békesség kötelező parancsát.

A kisebbségi egyházak egyre jobban felismerik azokat az *idői feladatokat*, amelyek megoldásán keresztül kell építeniük a jelenvaló és az örökkévaló világot. Jövő fejlődésük útja mindinkább a *prófétai keresztyénség* felé vezet. Az örökkévaló és elmulandó világ teológiai szembeállítás helyett az a feladatuk kezd mindinkább kiviláglani, hogy az örökkévaló Isten világossága, az Élet világossága mellett tegyék világossá az adott élet kérdéseit, mondjanak világos ítéletet a mai zavaros kódok világában, és isteni építő erőkkkel hassák át az egyre jobban oszlásnak induló világot, hogy abból az

örökkévaló értékek megmaradhassanak. Az örökkévaló és elmulandó világ teológiai szétválasztása helyett, a kettő *prófétai összeépítése* az egyházak új feladata. Ennek a koncepciónak diadala lesz a keresztyén magyarság és magyar keresztyénség oly nélkülözött valóságának megszületése.

A kisebbségi magyar sors áldásai azt az örvendetes meglátást hozzák, hogy a magyarság élő valóság, rugalmas életegység, termőtőke; tud reagálni a rá ható, életet fenyegető hatásokra, reakciója által kitermelt erői nemcsak önmaga számára, hanem az önmagán kívül való egyetemes emberi élet számára is élet- és értékgyarapodást jelentenek.

1931